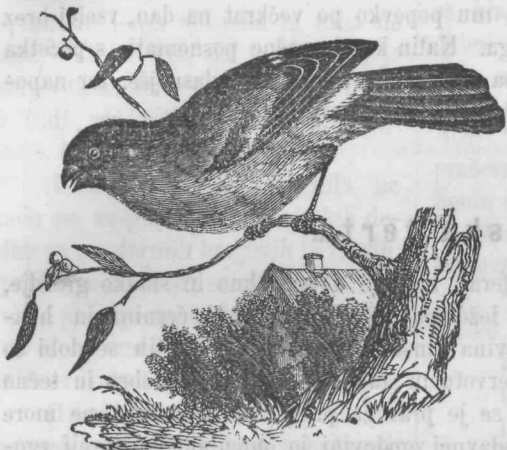

Prirodopisno - natoroznansko polje.

Kalin ali popkar.

Kalin ali popkar (*Fringilla Pyrrhula*) je vrabčeve velikosti, zgorej siv, spodej rudeč kakor cinober. Na glavi ima černo kapico, pa tudi rep in perotnice ima černe. Samica je spodaj modrasto-siva; mladiči nimajo črne kapice na glavi. Kalinov kljun je kratek, debel in terd, tedaj popolnoma sposoben, da lušči jedra iz različnega seménja.

— Kalin je sploh tiha in mirna ptica. Človeških zvijač

ne pozna in ljudje pravijo, da je neumen, ker se dá lahko ujeti. V resnici pa kalin ni neumna ptica, kar se iz tega lahko razvidi, da se nauči težke melodije ponavljati in se sploh ljubeznjivo obnaša. V naših krajih živi kalin najraje po gorskih lesovih, posebno v jelovji. Gnjezdo si nareja po košatih mladih smrekah, še rajše pa na širokih vejah kakega starega drevesa. Iz suhljadi si naredi najpred podlago, potem postavi na-njo svoje rahlo gnjezdice, ki je spleteno iz vitkih koreninic in lišajev, in je znotraj z dlakami obloženo. Samica sedi na 4 ali 5 okroglastih, tenkolupinastih, černomargastih jajčkah, on jej pa skerbi za hrano. Mladiče pitata obá, iz začetka z različnimi žužki, pozneje pa z razmočenim seménjem. — Ko zapade na zimo sneg po gorah, zmanjka mu hrane in takrat pride v večji družbi v naše niže hoste, v vertove in germovje, kjer so veje golega drevja obložene z jagodami, iz katerih prav spretno lušči jederca. V sili tu in tam odterga tudi kako berst ali popek, a škoda vendar ni nikoli tako velika, kakor nekteri ljudje mislijo. Odtod je berž ko ne dobil tudi imé popkar in berstnik.

Petje, ktero se kalin nauči od svojih starih, ni ravno veliko prida. Svojo kratko pesmico tako okorno škriplje, da človeka skorej ušesa bolé; ako pa pride kalin pravemu umetniku v roke, izuri se kmalu v takega pevca, da ga je veselje poslušati. Naučeno pesmico odžvižga s tako ugodnostjo, z mehkim, čistim in zvonečim glasom, da se ga človek ne more z lepa naslušati. To se vé, da vsi kalini nimajo enakega talenta za petje; nekteri se učé lahko in hitro, drugim gré zopet težko v glavo; nekteri izpojejo vso pesmico, ktero so se naučili od konca do kraja, kakor se spodobi, drugi

zopet začnó berž kaj družega peti, kar jim ravno v glavo pade. Tudi se dobé taki kalini, kateri to, kar so se z velikim trudom naučili, prav hitro zopet pozabijo. — Po nekterih krajih na Nemškem se ljudjé posebno radi ukvarjajo z odrejo in priučenjem kalinov, ktere potem izučene prav drago prodajajo daleč po svetu, celó v Ameriko. Najdraži so taki, ki pojo zmêrom, kedarkoli jim človek zapové; cenijo je večkrat po 15 do 20 gold. in še tudi po več. Pri izurjevanji kalinov je največ na tem ležeče, da zna mojster sam lepo in čisto žvižgati in da mu popevko po večkrat na dan, vselej brez presledka in prav dobro prežvižga. Kalin kmalu začne posnemati, s početka nekako tiho in boječe, pozneje pa čedalje pogumniše in glasnejše, ter naposled prekosí celó svojega mojstra.

E.

Vinska terta.

Vinska terta (*Vitis vinifera*), ki nam daje žlahno in sladko grozdje, je Azije domá. Pokrajine, ki ležé pod Kavkazom med črnim in hvalinskim morjem, so prava domovina vinske terte. V teh krajih se dobi še dandanes vinska terta v svojem prvotnem stanu, ki rodi prav dobro in tečno grozdje. — Čas ali dôba, kedaj se je prav za prav vinoreja začela, ne more se natanko določiti, kajti v starodavnej zgodovini jo omenjajo najstareji zgodopisci. Iz zgodovine sv. pisma nam je znano, da si je bil Noe po vesoljnem potopu zasadil nograd, ter se je pečal z vinorejo. Kato, najstareji pisatelj vinoslovja, našteva samo osem tert, ki so bile tedanjemu ljudstvu znane. Luksenburško tertoslovje pa šteje dandanes že nad 1400 različnih verstí tert. V obče je pravo poznanje tert zeló težavno, ker je mnogo tert zeló različnih, še več pa imén za posamna plemena; skorej v vsakej okolici so druga imena ne samo za različne verstí, nego tudi za ravno isto verst, ktera se nahaja tudi pri nas. Vinoslovci še dandanes prav ne vedó, po katerem načelu bi to stvar sledili.

Iz južne Azije se je udomaćila terta najpred po Gerškem in v gorkeji Italiji, odkoder se je pozneje razplodila po vsej južnej in srednjej Evropi takó, da jo najdemo dandanes skorej povsod tudi v Afriki in Ameriki.

Terta ima koljencaste veje, ki se, ako se ne porežejo, spenjajo jako visoko na druge terte in drevesa, katerih se deržé s svojimi ročicami ali viticami, ki stojé listom ravno nasproti. Listi so dolgopeceljnosti, okroglastoserčasti, globoko-kerpi in debelo napiljeni; dokler so mladi, so spodej kosmati. Majheni rumenkasto-zeleni cveti izrastejo v gostih kitah, so zeló občutljivi in mraz jim veliko škoduje. Grozdove jagode so kroglaste ali podolgaste jajčaste in lešnikove debelosti. Kolikor večje in debeleje so jagode, toliko večji in lepši je tudi grozd. Dobé se nekteri grozdi, ki so čez čevelj veliki in tehtajo nekoliko funtov. V sočnatej grozdovej jagodi leži 2—5 semenskih zernic, nektera plemena jih pa prav nič nimajo. Jagode so rumenkaste, svitlo-zelene, rudečkaste ali pa modre barve.